

Jaakko Mäntyjärvi

Tentatio (2006)

Ensemble :: Kokoonpano 4xSSAATTBB + 8xBr (40)
Duration :: Kesto 13 min
Publisher :: Kustantaja Sulasol in preparation :: valmisteilla www.sulasol.fi
Text :: Teksti Bible :: Raamattu (LA)
Commissioned by :: Tilaaaja Exmoor Singers (London, UK)
Premiere :: Kantaesitys Tallis Festival Choir / James Jarvis
London, UK x.2006

It started as a mad idea. But these things usually do.

Exmoor Singers is a London-based chamber choir which first came to my attention when they performed my *Four Shakespeare Songs* in 2003. In autumn 2005, I found out that ExS was in the habit of organizing a regular Tallis weekend, involving inviting 100+ choral singers – friends, acquaintances and former members of ExS – to rehearse and perform a concert programme that always included the 40-part motet *Spem in alium* by Thomas Tallis. On this particular occasion, the programme also included Rachmaninov's *All-night Vigil*, and it was principally because of these two pieces (and also, though secondarily, because my *Psalms 150 in Grandsire Triples* also happened to be on the programme) that my wife and I decided to go to London for the Tallis weekend. It was a fascinating experience both musically and socially, and in the course of this weekend I began to contemplate a companion piece to *Spem in alium*, using the same 40 voice parts.

A Biblical text in Latin seemed like a logical choice to match *Spem*. The number 40 appears in several places in the Bible, and a suitable topic soon suggested itself: Christ's 40 days in the wilderness while being tempted by the Devil. The passage is almost completely in dialogue and thus lends itself well to antiphonal writing. I immediately realized that by regrouping the eight five-part choirs of *Spem* (soprano, alto, tenor, baritone, bass) into four eight-part choirs SSAATTBB, I would have eight baritones left over who could then form the ensemble singing the lines of the Devil.

At the Tallis weekend party I floated this idea to James Jarvis, music director of ExS, and rather to my surprise he seized on it enthusiastically. So much so, in fact, that a few months and a number of e-mails later I found myself writing this piece to a commission from ExS! The name *Tentatio* was chosen as the working title. I thought I would come up

Hullusta ajatuksesta se alkoi. Mutta niinhän se yleensä käy.

Exmoor Singers on lontoolainen kamarikuoro, josta kuulin ensi kertaa sen esittäessä teokseni *Four Shakespeare Songs* v. 2003. Syksyllä 2005 minulle selvisi, että ExS järjesti säännöllisesti Tallis-viikonloppuja, joihin yli 100 kuorolaulajaa – ExS:n ystäviä, tuttavien ja entisten jäsenien – kokoontui harjoittelemaan ja esittämään konserttiohjelman, jossa oli aina mukana Thomas Tallisin 40-ääninen motetti *Spem in alium*. Syksyllä 2005 ohjelmassa oli myös Rahmaninovin *Vigilia*, ja etupäässä näiden kahden teoksen vuoksi (ja myös, tosin toissijaisesti, siksi että ohjelmassa oli myös oma teokseni *Psalms 150 in Grandsire Triples*) vaimoni ja minä päätimme lähteä Lontooseen Tallis-viikonlopuksi. Kokemus oli huikaa sekä musiikillisesti että sosiaalisesti, ja viikonlopun kuluessa aloin kehittää ajatusta rinnakkaisteoksesta samalle 40 äänen kokoonpanolle.

Raamatun teksti tuntui loogiselta valinnalta. Luku 40 esiintyy useassa eri paikassa Raamatussa, ja sopiva aihe löytyikin pian: Kristuksen 40 päivää autiomaassa pahalaisen kiusattavana. Tämä kohta on lähes kokonaan kirjoitettu dialogina, mikä soveltuu hyvin antifonaaliseen käsittelyyn. Tajusin heti, että jos *Spemin* kahdeksan viisiäänistä kuoroa (soprano, alto, tenori, baritoni, basso) jakaa uudelleen neljäksi kahdeksanääniseksi kuoroksi (SSAATTBB), niin yli jäisi kahdeksan baritonia, joille voisi kirjoittaa pahalaisen vuorosanat.

Tallis-viikonlopun karonkassa esitin ajatuksen ExSn taiteelliselle johtajalle James Jarvisille, ja hämmästykseni hän tarttui siihen innolla. Peräti niin innolla, että muutama kuukausi ja erinäisiä sähköposteja myöhemmin sain ExS:ltä tilauksen säveltää suunnittelemani teos! Nimi *Tentatio* oli työnimi. Arvelin keksiväni jotain

with something with a bit more punch later; yet here we are, and **Tentatio** is still the title of the piece. Temporary solutions do tend to become permanent; even the Finale file that contains the final score of the piece is entitled *tentatio final layout test...*

The story goes that **Spem in alium** was written by Tallis in response to the likewise 40-part motet **Ecce beatam lucem** by Alessandro Striggio in a sort of musical arms race, and it must be said that **Spem** did come out as a more substantial piece of music than **Ecce**, even if the gargantuan scale on which it was conceived placed great restrictions on the scope of the vocal writing. Like **Ecce**, **Spem** is very much a spatial piece; a major part of its impact comes from the placement of its performers around the audience. This provided the incentive for me to use the spatial dimension in a slightly different way in **Tentatio** and for using a 'blocky' structure (antiphonal homophonic textures, to use the proper technical term) instead of through-composed polyphony. Indeed, it would have been an exercise in futility to try to emulate and/or exceed **Spem**. **Tentatio** is better described as a homage to Tallis and an exercise in choral scoring and the use of the spatial dimension rather than as a piece that specifically requires 40 independent voice parts to perform. The climax of the piece is, however, a 40-note cluster.

Practical considerations led to the extensive use of an E flat pedal point and to punctuating the piece with one or more handbells, to facilitate the choir keeping on pitch. And, of course, the Devil being involved, there are lots and lots of tritones (*diabolus in musica*).

And the baritones? Well, at the premiere they ended being known as the Glee Club from Hell.

© 2006 by Jaakko Mäntyjärvi
This text may be quoted in programme notes or similar contexts provided the source is credited.

jmweb_t40.pdf

26.iv.09
rev. 28.v.12

iskevämpää myöhemmin; mutta tässä sitä ollaan, ja teos on edelleen nimeltään **Tentatio**. Tilapäisillä ratkaisuilla on paha taipumus jäädä pysyviksi. Jopa teoksen lopullinen partituuri on Finale-tiedostossa, jonka nimi on *tentatio final layout test...*

Tarinan mukaan Tallis sävelsi **Spem in alium** –teoksensa vastineeksi niinikään 40-ääniselle motetille **Ecce beatam lucem**, jonka säveltäjä oli italialainen Alessandro Striggio, eräänlaista musiikillista kilpavarustelua siis. On sanottava, että **Spem** on musiikillisilta ansioiltaan huomattavasti korkeatasoisempi kuin **Ecce**, vaikkakin sen suurisuuntainen toteutus asetti huomattavia rajoituksia satsin kirjoittamiselle. Kuten **Ecce**, myös **Spem** on ennen kaikkea tilateos: suuri osa sen vaikuttavuudesta syntyy siitä, että esiintyjät ympäröivät yleisön. Tämän johdosta päätin käyttää tilaulottuvuutta hieman eri tavalla ja käyttää moduliajattelua (tai antifonaalisia homofonisia tekstuureja, käyttäkseni asianmukaista teknistä termiä) puhtaaksiviljellyn polyfonian sijaan. Olisi ollut turhaa yrittää jäljitellä ja/tai ylittää Tallisin teosta. **Tentatio** onkin kunnianosoitus Tallisille ja harjoitelma kuorosatsin ja tilan käytössä eikä niinkään itsetarkoituksellisesti 40 äänelle sävelletty teos. Tosin teoksen huipentumana on 40-ääninen klusteri.

Käytännön syistä käytin runsaasti Es-urkupistettä ja käsikelloja, jotka auttavat kuoroa pysymään sävellajissa. Ja koska paholainen on kuvassa mukana, musiikissa on runsaasti tritonuksia (*diabolus in musica*).

Ja ne baritonit? Kantaesityksessä heille annettu lempinimi Glee Club from Hell voisi olla suomeksi vaikkapa Perkeleen Paritonit.

© 2006 Jaakko Mäntyjärvi
Tekstiä saa lainata käsiohjelmaa tai vastaavaa käyttöä varten kunhan lähde mainitaan.